

"...

“2942 sayılı Kanun’un 10. maddesinde kamulaştırma işleminin satın alma usulüyle gerçekleşmemesi hâlinde mahkemece taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespiti ile idare adına tescili düzenlenmektedir.

Anılan maddenin birinci fıkrasına göre idare, söz konusu Kanun’un 7. maddesinde öngörülen usulde topladığı bilgi ve belgelerle Kanun’un 8. maddesi uyarınca yaptırmış olduğu bedel tespiti ve bu husustaki diğer bilgi ve belgeleri bir dilekçeye ekleyerek taşınmaz malın bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle bu bedelin peşin veya 3. maddenin ikinci fıkrasına göre yapılmış ise taksitle ödenmesi karşılığında idare adına tesciline karar verilmesini ister.

10. maddenin ikinci fıkrasında, mahkemenin idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlenen duruşma gününü dava dilekçesi ve idare tarafından verilen belgelerin birer örneğini de ekleyerek taşınmaz malın malikine meşruhatlı davetiyeyle veya adresleri bulunamayanlara ilan yoluyla tebligat suretiyle bildirerek duruşmaya katılmaya çağıracağı belirtilmiştir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasının (f) bendinde ise meşruhatlı davetiye ile 14. maddede öngörülen süre içerisinde kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal davası açanların dava açtıklarını ve yürütmenin durdurulması kararı aldıklarını belgelendirmedikleri takdirde kamulaştırma işleminin kesinleşeceği ve mahkemece tespit edilen kamulaştırma bedeli üzerinden taşınmaz malın kamulaştırma yapan idare adına tescil edileceğinin hak sahiplerine bildirileceği düzenlenmiştir.

14. maddede kamulaştırma işlemine ilişkin dava hakkı düzenlenmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında kamulaştırmaya konu taşınmaz malın maliki tarafından 10. madde gereğince mahkemece yapılan tebligat gününden, kendilerine tebligat yapılamayanlara tebligat yerine geçmek üzere mahkemece gazeteyle yapılan ilan tarihinden itibaren otuz gün içinde kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal davası ve maddi hatalara karşı da adli yargıda düzeltim davası açılabilir; ikinci fıkrasında idari yargıda açılan davaların öncelikle görüleceği hükme bağlanmıştır.

Anayasa’nın 35. maddesinde “Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.” denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır. Mülkiyet hakkı; kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme imkânı veren bir haktır (AYM, E.2021/128, K.2022/68, 1/6/2022, §§ 17, 18).

Anayasa’nın 40. maddesinin birinci fıkrasında “Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.” denilmiştir. Anılan hükme göre kişilerin yargı makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlâl edilen ya da ihlâl edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 16).

Bu çerçevede Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceleyebileceği makul, erişilebilir, etkili, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanmasını güvence altına almaktadır (AYM, E.2023/167, K.2024/115, 30/5/2024, § 32; E.2020/30, K.2023/12, 25/1/2023, § 186; E.2018/74, K.2019/92, 24/12/2019, § 31).

Kamulaştırma işlemine karşı iptal davasının açılması kamulaştırmaya konu taşınmazın mülkiyetinin korunması amacını taşımaktadır. Bu kapsamda kamulaştırma işlemiyle mülkiyet hakkına yönelik olarak meydana gelen müdahaleye ilişkin ihlal iddialarının etkili bir şekilde ileri sürülebilmesi de ancak kamulaştırma sürecinin kesinleşmesinden önce bu kararın hukuka uygunluğunun idari yargı mercilerince denetlenmesiyle mümkün olabilecektir. (AYM 25.12.2024 T. 2024/101 E. 2024/232 K.)

Eldeki davada uygulanması gereken itiraza konu 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendinde; 14. maddede öngörülen süre içerisinde, kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal davası açanların, dava açtıklarını ve yürütmenin durdurulması kararı aldıklarını belgelendirmedikleri takdirde, kamulaştırma işleminin kesinleşeceği ve mahkemece tespit edilen kamulaştırma bedeli üzerinden taşınmaz malın kamulaştırma yapan idare adına tescil edileceği düzenlenmiştir.

Kurala göre kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal davası açılmaması veya iptal davası açılrsa dahi yürütmenin durdurulması kararı alınmaması durumunda kamulaştırma işlemi kesinleşecek ve mahkemece tespit edilen kamulaştırma bedeli üzerinden taşınmaz mal kamulaştırmayı yapan idare adına tescil edilecektir. Eş söyleyişle kurala göre kamulaştırma işleminin kesinleşmemesi için kamulaştırma işlemine karşı hem idari yargıda iptal davası açılması hem de açılan iptal davasında yürütmenin durdurulması kararı alınması gerekmektedir.

Yürütmenin durdurulması kararları nihai karar niteliğinde olmayıp, dava konusu işlemin dava sonuna kadar uygulanmaması sonucunu doğuran ara kararı niteliğinde kararlardır. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 2018/707 YD İtiraz nolu kararı da aynı yöndedir.

İtiraza konu kural ile ara karar niteliğindeki yürütmenin durdurulması kararına hukuki sonuç bağlanmaktadır. Yani kamulaştırma işleminin iptaline yönelik açılan davada yürütmenin durdurulması kararı alınamaması durumunda kamulaştırma işleminin kesinleştiği kabul edilecek ve taşınmaz mal kamulaştırmayı yapan idare adına tescil edilecektir. Oysaki kamulaştırma kararının hukuka uygun olup olmadığı ancak kamulaştırma kararının hukuka uygunluğunun idari yargı mercilerince denetlenmesi ve kesinleşen nihai karar sonucunda ortaya çıkacaktır. Bedel tespitine ve taşınmazın idare adına tesciline hükmedilmesi nedeniyle kamulaştırma işlemine karşı sonradan verilen bir iptal kararının bedel tespiti ve tescil kararı üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır. Hak sahibinin mülkiyet hakkını kaybedebilmesine olanak sağlayan kuralın kamulaştırma kararına karşı etkili bir yargısal denetim yapılması imkânını tanımadığının kabulü gerektiği, devletin, mülkiyet hakkına yönelik ihlal iddialarının dile getirilmesinde gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturma yükümlülüğüyle bağdaşmadığı sonuçlarına ulaşılmaktadır.

2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendi ile; kamulaştırma işleminin kesinleşeceğinin kabul edilmesi için, kamulaştırma işlemine karşı süresi içinde idari yargıda dava açıldığının belgelendirilmemesinin düzenlenmesi ile yetinilmesi yeterli olacaktır.

Anılan nedenlerle iptali talep edilen kural Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırıdır.

TALEP: 4650 sayılı Yasa ile değişik 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendindeki; "...ve yürütmenin durdurulması kararı aldıklarını..." ibaresinin Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırılığı sebebiyle iptali için 2709 sayılı Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapılmasına,

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40/5. maddesi uyarınca başvuru hakkında karar verilinceye kadar davanın geri bırakılmasına, 5 ay içinde karar verilmediği takdirde davanın mevcut hükümlere göre devamına,

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca iş bu gerekçeli başvuru kararının ve eklerinin dizi pusulası halinde Anayasa Mahkemesine gönderilmesine,

Dair, dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda karar verildi".